

Nieuwsbrief

www.doenned.org

№ 2 (45) 2020

De Lage Landen. Van oude tradities naar een nieuw tijdperk: oorzaken en ontwikkelingen

Inhoud

Voorwoord	3
Fotoreportage.....	4
De Lage Landen. Van oude tradities naar een nieuw tijdperk: oorzaken en ontwikkelingen. Voordrachten van deelnemers aan het Studentencongres-2019. Deel 1.....	8
Vertaalwedstrijd-2019.....	45
Moppen	53

Voorwoord

Beste lezer,

U leest nu een nieuw nummer van de Nieuwsbrief. Hier is de rest van de voordrachten verzameld die de studenten hebben gepresenteerd op het internationaal studentencongres “De Lage Landen. Van oude tradities naar een nieuw tijdperk: oorzaken en ontwikkelingen”.

Er werden heel veel interessante onderwerpen besproken, met name de dubbelzinnigheid van de Nederlandse Opstand, de geschiedenis van het federalisme en de industriële revolutie in België, verschillende manieren waarop Russen en Nederlanders de wereld zien, en aspecten van gebarentaal. Helaas was dit het laatste evenement in zo’n formaat. Wij hopen dat er andere evenementen zullen worden gehouden waarop de studenten de loop van de discussie kunnen bepalen, verschillende thema’s bespreken en de hoofdrol toebedeeld krijgen.

Voordrachten van studenten maakte het belangrijkste deel uit van Nieuwsbrieven. De redactieraad is van plan verder verslagen te doen over activiteiten die al onze aangesloten universiteiten organiseren. Wij verwachten dat er genoeg nieuws voor de volgende uitgave zal verschijnen.

Daarbij vindt u ook de resultaten van onze vertaal- en essaywedstrijd en kunt u de beste vertalingen van de oudejaars studenten lezen.

Dit jaar is gemarkeerd door een serieuze uitdaging: de coronacrisis. In de huidige omstandigheden is het veel moeilijker geworden om allerlei ontmoetingen te organiseren. Het is echter belangrijk te herinneren dat wij alleen samen door deze crisis kunnen komen.

Het bestuur van het Docentenplatform Oost-Europese Neerlandistiek wenst u heel veel geluk en gezondheid toe, en natuurlijk ook een voorspoedig Nieuwjaar!

Fotoreportage

Fotoreportage

Fotoreportage

Fotoreportage

De Lage Landen. Van oude tradities naar een nieuw tijdperk: oorzaken en ontwikkelingen.

Voordrachten van deelnemers aan het Studentencongres-2019. Deel 2

De Nederlandse Opstand: strijd voor onafhankelijkheid of burgeroorlog?

Daniil Kitaysky (MGIMO, Moskou)

Nederlandse samenleving die wij nu kennen, is bekend om zijn democratische tradities, vrijheid, zelfstandigheid en tolerantie. Maar was het altijd zo in Nederland? Onder de bepalende gebeurtenissen in de landelijke geschiedenis bevindt zich de Nederlandse Opstand. Die bepaalde grotendeels hoe het land en de maatschappij verder zouden

ontwikkelen, hoe ze in de loop van enkele eeuwen eruit zouden zien. Ik zal proberen antwoord te geven op de vragen: wat was in feite de Nederlandse Opstand, wat waren de oorzaken daarvan en welke invloed heeft de Opstand gehad op huidig Nederland.

In het algemeen is de Opstand erg veelzijdig verschijnsel dat een lange

periode duurde (de tweede helft van de zestiende en misschien ook in de zeventiende eeuw). Oorspronkelijk had die meer karakter van een verzet tegen het wettige gezag van koning Filips II en katholieke kerk. Verder ontwikkelde die zich tot het conflict tussen katholieken en protestanten, tussen de Zuidelijke en de Noordelijke Nederlanden. Tegelijkertijd vond er een oorlog tussen Nederland en het Spaanse Rijk plaats. Aan de strijd tegen Spanje hebben echter alleen Noordelijke gewesten deelgenomen. Dat is van groot belang als u verder kunnen zien.

Om beter de Opstand te kunnen bergrijpen is het noodzakelijk oorzaken daarvan te analyseren. Die liggen in drie gebieden: politiek, economie en godsdienst.

Politiek gezien stelden beide Karel V en Filips II voor absolutisme en centralisatie. Het project van Verenigd Europa onder leiding van Habsburgers was een droom voor iedere Habsburgse machthebber. Daaraan droeg de Pragmatieke Sanctie (1549) bij die de Zeventien Provinciën ondeelbaar geheel onder de macht van het Habsburgse Huis proclameerde. Nadat Karel V trad

af, werden de Zeventien Provinciën hard bestuurd door zijn zoon Filips II en via de landvoogden zoals Alva. Maar tradities van politieke vrijheid bestond al op dit moment in Nederland. De bestuurders van gewesten en steden, de adel en Staten-Generaal stelden tegen dit beleid. Ze zijn allemaal daartegen omdat ze hun rechten en privileges niet wilden verliezen.

Als een gevolg van de Reformatie die vroeger in die eeuw begon, verspreidde protestantisme zich op het Europese gebied. Karel V was streng katholiek alsook Filips II. In Nederland gingen echter mensen protestants worden en dat was natuurlijk onaanvaardbaar voor katholieke koning die het machtige en dus ongedeelde Rijk wilde bouwen. Filips II maakte strikte wetten

tegen ketteren, als de protestanten toen werden beschouwd, en richtte een speciale rechtbank op – “de inquisitie”. Het strikte religieuze beleid van Alva samen met zijn Bloedraad speelde ook een rol in het induceren van de Opstand.

Behalve de politieke en de godsdienstige oorzaak was er ook economische achtergrond. Voor het buitenland leek Nederland heel rijk, soms werd het zelfs de schatkamer van Spanje genoemd. Maar in de werkelijkheid was Nederland niet zo welvarend. Er waren maar weinig rijken, en relatief veel armen. Ook was er een probleem met het belastingbeleid van de Filips II: de prijzen gingen steeds omhoog terwijl de lonen laag bleven. Dit leidde tot groeiende ontevredenheid over de godsdienstkwestie en de koning. Honger van 1566 maakte de mensen nog meer kregelig. In het geheel was de situatie in al de standen van de samenleving tegen dit moment niet het beste, op zijn zachtst gezegd.

Dat was de stand van zaken toen de Opstand begon. Als reactie op de Beeldenstorm toen de protestanten in 1566 de beelden van katholieke heiligen vernielden, kwam Alva

in Nederland met het leger dat 10.000 mensen telde om de orde te herstellen. Dat maakte het begin aan de onafhankelijkheidsstrijd tegen het Spaanse Rijk door de zogenoemde geuzen – Nederlandse edelen die actief stelden tegen Filips II en voor Nederlandse onafhankelijkheid. Zonder in details te treden hebben de Nederlanders uiteindelijk het doel bereikt: het land was niet meer afhankelijk van Spanje. Al kostte dat bijna honderd jaar om het succes officieel erkend te worden met Vrede van Münster.

Maar dezelfde periode kwam er een scheiding tussen Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden en zo startte het proces van de splitsing der Nederlandse staat. Verder nam de Staten-Generaal van de

Noordelijke gewesten de Plakkaat van Verlatinghe aan. Vanaf toen werd Filips niet meer heerser van de Noordelijke Nederlanden. Zo kwam de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden tot stand die aan huidig Nederland voorafging. De Zuidelijke Nederlanden, huidig België, bleven onder de leiding van Habsburgs.

De Nederlandse Opstand lijkt naar mijn mening een beetje dubbelzinnig fenomeen te zijn. Die maakte het begin van de Nederlandse strijd om onafhankelijk van het Spaanse Rijk. De Opstand bracht ongekende bloeiperiode op alle gebieden mee – het zogenoemde Gouden Eeuw, toen vrijheid en religieuze tolerantie heersten in het land. Daarnaast leidde de Opstand tot een ernstige splitsing in de maatschappij, tot een levensveranderend conflict tussen het protestante Noorden

en het katholieke Zuiden. Je zou kunnen zeggen dat er eigenlijk een burgeroorlog was. Ten gevolge daarvan was voorheen relatief verenigde Nederlanden verdeeld door de staatsgrens.

Zo werd Nederland het eerste land dat onafhankelijkheid heeft gekregen in de moderne geschiedenis van Europa. Het land dat zijn lot in eigen handen heeft genomen. Het land waar de vrijheid van godsdienst werd gegarandeerd. De Nederlandse Opstand zorgde ervoor dat ideeën van vrijheid werden verspreid door niet alleen Nederland maar het hele Europese gebied. Curieus is dat hetzelfde land in de zestiende eeuw deel van Verenigd Europa niet wilde uitmaken maar enkele eeuwen later een van de oprichters werd van het opnieuw Verenigd Europa – de Europese Unie.

Industriële revolutie in België: wat heeft die met spionage te maken?

Darya Davidchevskaya (MLU, Moskou)

De Industriële revolutie is een zeer interessant proces om te bestuderen, en de Industriële revolutie in België is misschien nog wel interessanter. Maar weinig mensen weten dat, België na Groot-Brittannië het eerste land was dat wordt geïndustrialiseerd. Hierbij spelen verschillende factoren een rol, maar het heeft zeker iets te maken met spionage. Wat precies? En welke rol speelt die man erbij? Dat ga ik jullie straks vertellen, maar eerst moeten we kijken, waarom die revolutie mogelijk was. Vandaag ga

ik jullie vertellen over de oorzaken, het verloop en de gevolgen van de industriële revolutie in België. Dus, in volgorde: eerst de oorzaken.

Ten eerste, bezat België de producten die belangrijk voor de economische groei van die tijd waren. Dat waren steenkool, ijzer en glas. De verdere industriële ontwikkeling was uitsluitend op de exploitatie van kolenmijnen gericht. Ik ga er verder meer over vertellen.

Ten tweede, had België al een goede basis. Voor de 19de eeuw werd het Belgische economische

systeem als “proto-industrieel” omschreven. Dit ingewikkelde woord wil zeggen dat ambachtelijke thuisproductie al heel goed ontwikkeld was. Dat betreft spinnen en het weven van linnen of wol, spijkerslagerij, steenkoolontginning, messenmakerij, wapenmakerij, houtbewerking, enz.

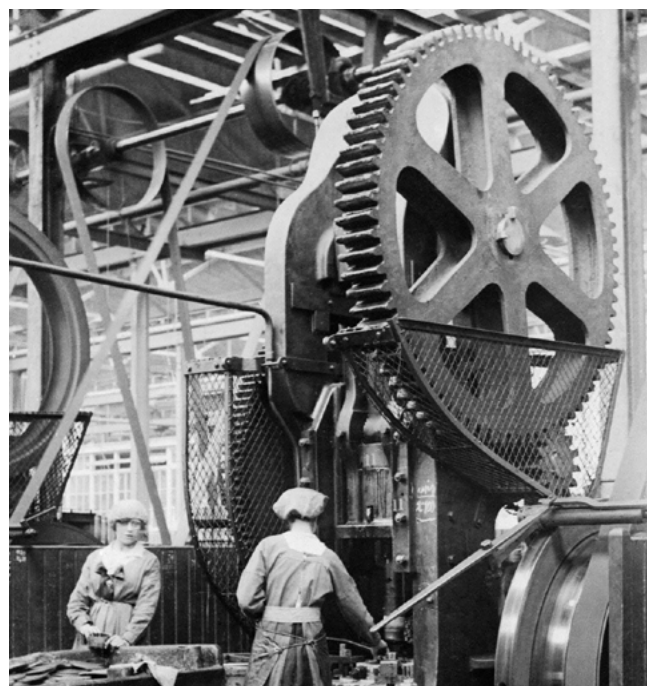
Ten derde, was de verpaupering van het platteland ook een belangrijk factor. Meer dan de helft van landbouwexploitaties hadden een oppervlakte van minder dan 1 hectare. Voor een gewone boer is het heel weinig. Dus voor velen waren complementaire proto-industrie inkomsten de belangrijkste of zelfs enige inkomsten.

In al deze moeilijke omstandigheden brak in 1845-1846 een landbouwcrisis uit door het mislukken van de aardappel-, rogge-, en tarweoogsten. Parasitaire ziekten en een opeenvolging van strenge winters waren hiervan de oorzaak. De verzwakte bevolking werd bovendien getroffen door een tyfusepidemie die alleen al in Oost- en West-Vlaanderen bijna 10 000 slachtoffers maakte. Hier kunnen jullie een paar voorbeelden zien van hoe sterk tyfus- en cholera-

epidemies de bevolking aantastte. Het was een ingrijpend probleem van deze tijd. Op deze afbeelding kunnen jullie een soort panorama zien uit het Stadhuis in Brussel, waarop de krachten van de stad hem verdedigen tegen deze “drie ruiters van de Apocalyps”, zoals ze hen noemen.

Deze instabiliteit van het systeem, zijn kwetsbaar en weinig zekerheid biedend karakter, was een wezenlijk aspect van de Belgische economische en sociale geschiedenis in de eerste helft van de 19de eeuw. Het zette vele pioniers van de industriële revolutie ertoe aan hun inkomstenbronnen te diversifiëren en tenminste een deel ervan te stabiliseren door het aankopen van landbouwgronden.

Dus de combinatie van alle deze factoren leidde België tot de

industriële revolutie. Maar wat zijn de componenten ervan? De zwaartepunten van de industriële ontwikkeling zijn in vijf polen geconcentreerd, ik probeerde die met deze rode puntjes te vertonen. In Luik en Henegouwen bevinden zich de steenkoolmijnen, metaalnijverheid en glasnijverheid; in Verviers bloeit de wolindustrie; de Gentse textielnijverheid is het enige industriële eiland in het rurale Vlaanderen. Herinneren jullie nog deze man? Hij heeft de textielontwikkeling enorm beïnvloed; en Brussel vertoont ten slotte een zeer divers industrieel landschap. Met zijn bankiers en

investeerdens groeit de hoofdstad bovendien uit tot het financiële hart van de Belgische industrie.

Maar waarom gebeurde de industriële revolutie pas in de 19de eeuw? Eeuwenlang zocht men naar manieren om arbeid te verrichten en te verlichten. Aanvankelijk maakte men gebruik van menselijke kracht of dierenkracht, na verloop van tijd ook van natuurlijke elementen zoals wind en water. Maar het was nog niet genoeg. Zoals jullie weten, begon de industriële revolutie in Groot-Britannië. Dat waren de Britten die de stoommachine hebben ontdekt en later ontwikkeld. Bij de mechanisatie werd handenarbeid stilaan vervangen door een intensievere productie, en voor die intensievere productie had men steenkool nodig om het als grondstof en energiebron voor machines te gebruiken.

En dankzij deze man, John Cockerill, gebeurde er een perfectionering – mensen kregen cokes vanuit steenkool. Cokes was resistenter en voldoende zuiver, dus Cockerill bouwt een hoogoven met cokes in Seraing in de provincie Luik. Hij was nog geen spion, het gaat niet over hem, maar hij studeerde

wel in Engeland en dankzij de Britse ervaring heeft de Belgische industriële revolutie zo snel kunnen plaatsvinden.

Maar wie wel met spionage in de textielindustrie te maken heeft, is de man op deze afbeelding, Lieven Bauwens. Wat achtergrond: tot eind 18e eeuw is katoen onbekend in Europa. Mensen kleden zich in wol en linnen. Vanaf 1750 worden de ‘Indiennes’ – Indische katoenen stofjes – razend populair in Gent. Katoen zou de komende eeuwen de wereldeconomie grondig bepalen. Het is de motor van de industriële revolutie, die begint in Engeland. Britten ontwikkelen “Mule Jenny” – halfautomatische spinmachine waaraan ze hun succes danken. De Britse overheid had in 1774 de uitvoer van nieuwe textielmachines verboden. Ook de emigratie van ambachtslui en arbeiders was onwettig. Het vormde geen obstakel voor Bauwens: hij smokkelt zo’n machine naar het vasteland en richt fabrieken op, eerst in Parijs en kort daarna in Gent. “Ik heb een tweede Manchester geschapen”, zei hei. Een geniaal zakenman of een gewiekst zakkenvuller die zijn

werkvolk uitbuitte? We weten het niet, maar dankzij die ondernemer en ‘zijn’ Mule Jenny zag de Belgische textielindustrie een serieuze vooruitgang.

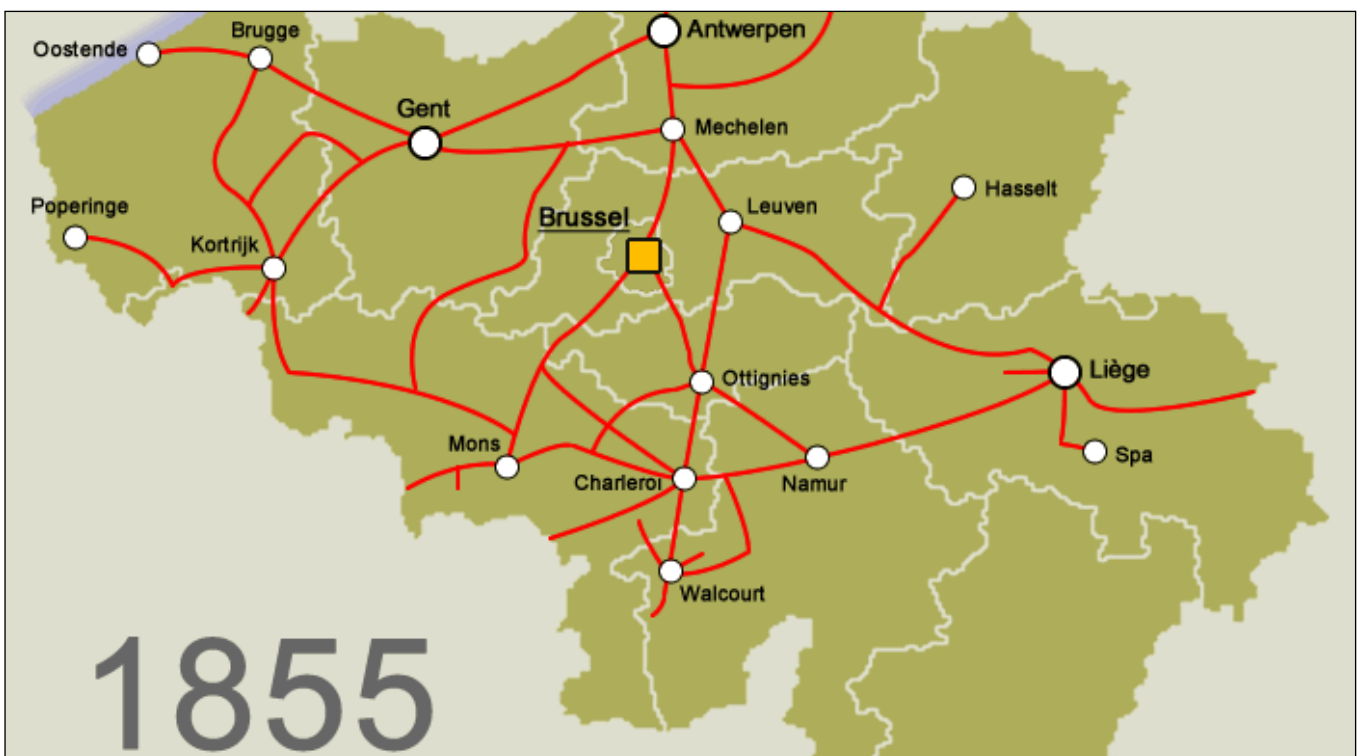
Zoals ik het al heb gezegd, was Brussel het financiële hart van het land. De beslissende fase van de industriële revolutie situeert zich voor het midden van de negentiende eeuw. In de jaren 30 a 40, hebben twee belangrijke financiële instellingen massaal in een dozijn van bloeiende koolmijnen en evenzoveel staalbedrijven geïnvesteerd, en ook in andere nijverheden. Deze instellingen zijn Banque de Belgique en Société Générale.

Deze politieke lobby’s streden ook voor vrijhandel en de ontwikkeling van het communicatiesysteem. De

regering wilde export uitbreiden en het land verenigen, dus in 1835 werd er het eerste continentale spoornet tussen Mechelen en Brussel gelegd. Het netwerk breidde verder uit en in 1875 werd het dichtste spoorwegnetwerk ter wereld. Jullie kunnen dat op deze kaart zien, dat lijkt eigenlijk heel veel op een kaart van de 21de eeuw. Dankzij vrijhandelspolitiek werd ook Antwerpen een belangrijke internationale handelsmetropool. Er werden ook nieuwe sluzen en waterwegen gebouwd, waarvan Oostenrijk, Frankrijk en Nederland gebruik maakten. Als klein land met een beperkte interne markt bouwde België een sterk exportgerichte economie uit. De centrale ligging

binnen West-Europa is daarbij een grote troef.

Dus, kortsamengevat, kunnen we zeggen dat de industriële revolutie een vorm gaf aan België die we nu kennen. Velen associeren dit land alleen maar met frieten, bier, chocolade. Dat kan gerechtvaardigd zijn, alle Belgen houden ervan, maar nu weten jullie, dat België wel meer dan dat is. België behoort inmiddels tot de welvarendste landen ter wereld, het bruto binnenlands product per inwoner ligt er vandaag hoger dan in Canada, Frankrijk, Groot-Brittannië, Japan, of Rusland. Het werd het eerste geïndustrialiseerde land. Het voorbeeld van België toont heel duidelijk dat kennis, en innovatie de pijlers voor de toekomst zijn!

Het laatste slagveld van WO II en Georgische troepen op Texel

*Ana Dzhoshvili, Anna Kirtadze, Salome Kirkitadze
(Ilii Staatsuniversiteit, Georgië)*

Nederland in 1940-1945

Zowel voor Nederland als voor de rest van het land was 1945 een zeer moeilijke periode. Eten, drinken en onderdak zijn de belangrijkste levensbehoeften. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt het in heel Nederland steeds lastiger om daarin te voldoen. Het eten gaat op de bon en de zwarte handel bloeit. In de strenge winter van 1944/45 heerst er in de steden grote hongersnood. Gas en elektriciteit worden afgesloten. Stadsbewoners

maken ‘hongertochten’ naar het platteland. Ze ruilen bij boeren kostbaarheden voor voedsel. Meer dan 20.000 mensen sterven van de honger.

Georgiërs op Texel

In tijden van oorlog zijn individuele groepen Sovjet-gevangenen in veel Europese landen uitgeroeid. Dit is hoe het bataljon van Georgische gevangenen zich verzamelde vanuit verschillende concentratiekampen in Nederland, Op 6 februari 1945 verhuisd 800

Georgiërs op Texel. Het illegale centrum in het bataljon is nauw verbonden met het Nederlandse verzets bestuur. Op Texel ligt ook een bataljon van zo'n 1200 Duitse militairen. Het wantrouwen van de Duitsers groeide elke dag voor Georgische gevangenen.

Wat deden Georgiërs op Texel?

Op Texel moesten Georgiërs de Atlantikwall verdedigen. Daar houden de Georgische militairen zich voornamelijk bezig met het bewaken van de kustverdediging. Ondertussen leggen de Georgiërs contact met het plaatselijke communistische verzet (CPN). De Georgiërs leveren de verzetsgroepen wapens en voedsel uit de depots. Ook maken ze kustmijnen onklaar om een eventuele geallieerde landing mogelijk te maken.

Oorzaak van de opstand

In relatieve rust en vrede wachtten de Texelaars, Duitsers en Georgiërs het einde van de oorlog af. Tot het bevel kwam dat de helft van het bataljon naar het front bij Arnhem moest.

Op donderdag 5 april 1945 gaf bataljonscommandant majoor Klaus Breitner het marsbevel aan de Georgische commandant, Sovjet

kapitein Sjalwa Loladze. De Georgiërs moesten zich gereed maken om de volgende morgen van het eiland te vertrekken om ingezet te worden tegen de geallieerden in Oost-Nederland.

De Georgiërs waren bang dat als zij niet tegen de Duitsers in verzet komen, zij in de Sovjet-Unie gezien zullen worden als landverraders. En dat hun dan zware straffen te wachten staan. Om dit te voorkomen wilden zij tegen de Duitsers in opstand komen om te laten zien dat ze niet met de vijand meevochten.

Plan van de opstand

De Georgiërs hebben een krijgsplan opgesteld voor de opstand.

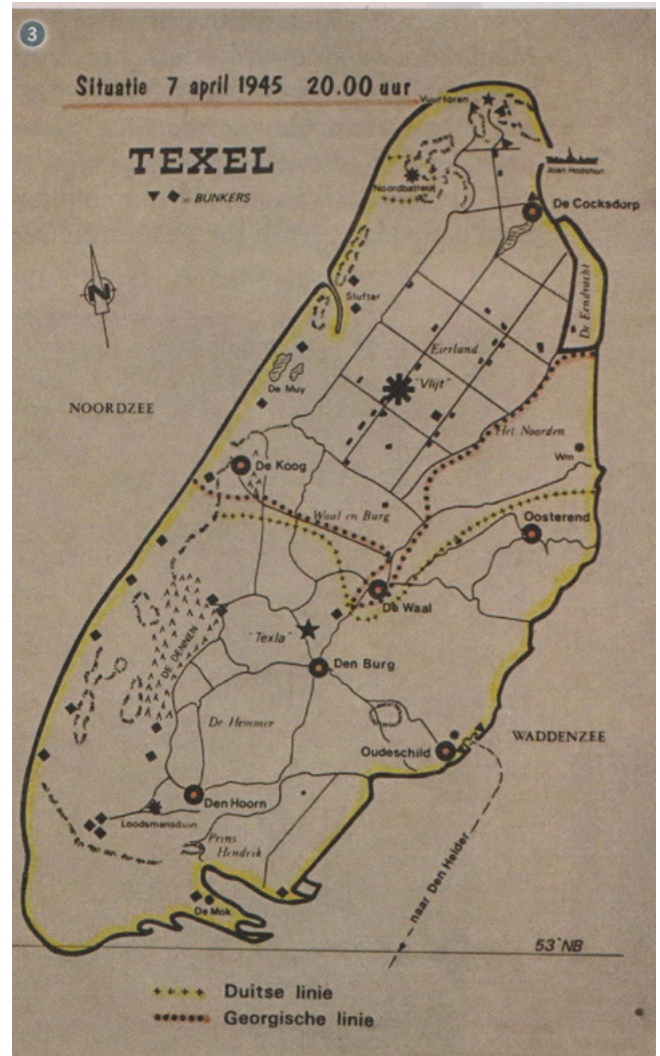
De Duitsers zouden 's nachts in hun slaap werden overvallen en 'geruisloos' werden vermoord met bajonet en dolk. Om de Duitsers, die hetzelfde uniform als de Georgiërs dragen, te herkennen was er een wachtwoord gekozen dat de Duitsers niet uit konden spreken. Dit wachtwoord was Den Rozjdenij, Dag der geboorte.

Vervolgens zou het eiland veroverd moeten worden. Het eiland werd verdeeld onder verschillende Georgische commandanten. In totaal zouden zes groepen van ongeveer 100 man probeerden de verschillende strategische plekken op Texel in te nemen.

Hoe ging het gevecht?

Overall op het eiland hebben de Georgiërs met messen en bajonetten ongeveer 400 Duitsers vermoord van het bataljon. Ze probeerden zo min mogelijk geluid te maken om de Duitsers die op andere plaatsen van het eiland gestationeerd waren, niet te alarmeren. Dat lukte niet helemaal, want enkele Georgiërs gebruikten handgranaten en mitrailleurs.

De opstand liep aanvankelijk gesmeerd voor de Georgiërs. Twee Duitsers waren echter ontsnapt naar

Den Helder en namen contact met de bunker van Hitler. Ze informeerden hen over de opstand van Georgiërs waarvan Hitler prompt beantwoordde: 'Alle Georgiërs direct doden'.

Enkele uren na het begin van de opstand hadden in een bunker bij Texla enkele leden van het Texelse verzet een bespreking met Sjalwa Loladze, de leider van de Georgiërs. Loladze deed een aantal mededelingen over de opstand. Zo zei hij dat de opstand was uitgebroken van Texel tot Amsterdam; dat praktisch alle militaire bolwerken op Texel in

handen waren van de Russen; en dat de geallieerden onderweg waren om hen te ondersteunen. Later bleek dat dit niet waar was.

Het Texels verzet roept op aandringen van de Georgiërs alle Texelse mannen op om mee te vechten tegen de Duitsers. In Den Burg worden plakkaats opgehangen met de oproep zich te melden bij het bunkercomplex Texla en de wapens tegen de bezetter op te pakken. Ook al is het voor de meesten onduidelijk wat er aan de hand is en wat er van hen wordt verwacht, toch geven veel Texelse mannen gehoor aan de oproep. Van de tweehonderd melders

heeft de helft militaire ervaring en neemt een wapen in ontvangst.

Uiteindelijk loopt de oproep uit op een fiasco en vecht bijna niemand mee. Bij het bunkercomplex Texla worden de Georgiërs en de aanwezige Texelaars zwaar onder vuur genomen door de Duitsers. Rond het middaguur, als de beschietingen op Texla voorbij zijn, gaat een aantal Texelaars naar huis om 'een koppie' te drinken. Geschrokken van het geweld keren de meesten van hen niet terug op het strijdtoneel. De ooggetuigen vertellen hoe zij reageerden op de oproep om mee te vechten.

Georgiërs en de Nederlanders vochten samen totdat een groot leger Duitsers niet werd aangevallen.

Eindigde van de opstand en resultaten

De opstand van Georgiërs eindigde op 20 mei 1945. Deze opstand heeft een groot spoor nagelaten in de geschiedenis van Nederland. Texel is bevrijd van de bezetter maar het eiland blijft achter in shock. 117 Texelaars hebben het leven gelaten. Rond 600 Duitse militairen en waarschijnlijk 565 Georgiërs hebben de strijd niet overleefd. 467 van hen worden begraven op de Hoge Berg.

Materiaal verlies

Door de verbeterde strijd tussen Georgiërs en Duitsers raakten vele Texelse burgers betrokken bij de oorlogshandelingen. Georgiërs doken bijvoorbeeld bij hen onder. Boerderijen brandden af en huizen werden kapot geschoten. Er waren huiszoekingen, scherpe controles en executies.

Tegenwoordigheid en lokale bevolking

De eilandbewoners blijven achter met zeer gemengde gevoelens. Het eiland is verdeeld in zijn mening. Sommigen zien de opstandelingen als helden die het waagden om tegen de Duitse bezetter te strijden, iets wat de meerderheid van de Nederlandse bevolking niet durfde. Anderen zien

hen als verraders, sluipmoordenaars die eerst tegen Stalin en daarna tegen hun Duitse meerderen in opstand komen. Zonder opstand waren er geen doden gevallen. De hele oorlog verliep betrekkelijk rustig, net als op de andere eilanden. De Georgische opstand heeft veel slachtoffers gekost aan alle zijden zonder resultaat.

De uitkomst is voor iedereen verschrikkelijk. Wel moet worden gezegd dat het restant van het Georgische bataljon bij terugkomst in de Sovjetunie als enige van de Ost bataljons de heldenstatus ten deel valt. Alle andere bataljons verdwijnen voor lange tijd in strafkampen.

Nog steeds gaan de inwoners naar de graven om te bezoeken, Met inbegrip van Georgische emigranten.

Eclectisme en logica van het politieke systeem der België: kenmerken van het federalisme, verdeling van gemeenschappen en gewesten, staatshervormingen, de taalgrens

Andrey Saveljev (MGIMO, Moskou)

Het Koninkrijk België is nu één van de meest ontwikkelde landen ter wereld. Brussel is niet alleen de hoofdstad van België maar ook van de Europese Unie en de NAVO. Tegelijkertijd is het heel jonge staat, die pas in 1830 opgericht werd. De regeringsvorm van België is federale constitutionele monarchie. Dat maakt het politieke systeem van dit land absoluut uniek. De federalisering van België is het

resultaat van tegenstellingen tussen Vlaanderen en Wallonië, twee geschiedense gebieden van het Koninkrijk. Om de logica van interne transformaties van deze staat te begrijpen is het noodzakelijk om de loop van historische gebeurtenissen te volgen en de oorzaken ervan te identificeren.

Belgische staat ontstond als resultaat van de revolutie. Toekomstige Belgische provincies

hebben onafhankelijkheid gekozen van het Verenigd Koninkrijk van Nederland. Zuidelijke provincies waren katholiek. Daarom vreesden ze de groeiende invloed van Nederlandstalige calvinistische provincies van het noord. Opmerkelijk is dat de elite van Vlaamse provincies grotendeels Franstalig was.

De resultaten van de revolutie werden geconsolideerd door de Conferentie van Londen van 1830. De grootmachten verklaarden België onafhankelijk. Dergelijke beslissing was voordelig voor hen. De opkomende staat heeft geen deel van Frankrijk uitgemaakt. De regeringsvorm werd als constitutionele monarchie bepaald. Belgische Grondwet werd in februari 1831 aangenomen. De Grondwet voorzag de algemene taalvrijheid. In de praktijk was dat de vrijheid van de autoriteiten. Voor de werking van de instellingen en de rechtbanken maakte de autoriteiten gebruik van het Frans, niet het Nederlands.

Er waren enkele oorzaken ervan. Het Frans werd door de burgerij gebruikt van zowel Wallonië als Vlaanderen. Ook was de Franstalige Waallonië het centrum van de

industriële ontwikkeling van België gedurende de 19de eeu. Geschiedenis van België is feitelijk de taalstrijd tussen twee regio's.

De Vlaamse Beweging ontstond als reactie op een langzame verfransing van het openbare leven in Vlaanderen. Aanvankelijk was het de beweging van kunstenaars maar verder kreeg die een bredere, volkse basis. Het optreden van de Vlaamse beweging was heel succesvol. Er werd het aantal taalwetten aangenomen die het Nederlands als officiële landstaal van België opstelde. De

bekendste ervan is de Gelijkheidswet die in 1898 aangenomen werd.

Verder werd in België een systeem van flexibel taalregime toegepast. De taalregime van gemeenten veranderde op basis van de resultaten van de tienjaarlijkse talentelling. Verder vond het beginsel van territorialiteit toepassing in de taaltoestanden. In 1932 volgde de wet op het taalgebruik in bestuurszaken. Daarmee vastgelegd werd dat in de respectievelijk Vlaamse en Waalse provincies de streektaal de bestuurstaal was. Daarna werd de rechtspraak in de twee gebieden eentalig gemaakt en kwam er een wet voor het taalgebruik in het leger.

De sociale situatie werd weer veranderd. Rond 1960 verschoof het economisch zwaartepunt van de zware industrie in Wallonië naar het ontwikkelende Vlaanderen. Sluitingen van Waalse kolenmijnen en fabrieken volgden elkaar op, met talrijke stakingen en sociale onrust tot gevolg. Pas in 1963 werd de taalgrens – de grens tussen het Frans- en Nederlandstalige gebied – wettelijk vastgelegd. Daarbij werden een aantal gemeenten overgeheveld van de ene naar de andere provincie

zodat de meeste provincies eentalig werden.

Sinds 1970 werden in België zes staatshervormingen gerealiseerd die de unitaire staat zich tot een federale staat ontwikkelde. Tijdens de eerste staatshervorming zijn drie cultuurgemeenschappen ingesteld: een Nederlandse, een Franse en een Duitse. Bij de vorming van de regering stelde taalpariteit op. Daarom verdwenen in België politieke partijen op landelijk niveau. Ook in het kader van de eerste staatshervorming werd de zogenaamde alarmbelprocedure ingevoerd. Dat is een middel voor taalgroepen van het Belgische

parlement om het annemen van omstreden wetsvoorstellen te belemmeren.

Bij de tweede staatshervorming werd de oprichting van Vlaamse en Waalse gewesten gehouden. Zo ontstond tweevoudige bestuurlijke indeling van het Koninkrijk. De cultuurgemeenschappen werden omgevormd tot kortweg gemeenschappen. Om geschillen van de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten te beslechten werd het Arbitragehof opgericht.

De derde staatshervorming werd gemarkeerd in het algemeen met de inrichting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De bevoegdheden van gemeenschappen, gewesten en Arbitragehof werden uitgebreid.

In het kader van de vierde staatshervorming omvormde België formeel tot een federale staat. Er kwam een nieuwe versie van de Belgische Grondwet. Ten slotte kregen de deelstaten ook een beperkte constitutionele autonomie.

Bij de vijfde staatshervorming kregen gewesten bijkomende bevoegdheden zoals buitenlandse handel, landbouw en administratief

toezicht op ondergeschikte besturen. Daarnaast wordt een aantal beschermingsmechanismen in de Brusselse instellingen afgebouwd.

De zesde hervorming werd voorafgegaan door twee regeringscrises. Tijdens de tweede ervan bestond het land 541 dag zonder de regering. Opmerkelijk is dat de Koning Albert II de grootste rol speelde bij de oplossing van dit conflict. Het eerste gevoelige punt was de juridische stand van een kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Het Nederlandstalige arrondissement Halle-Vilvoorde werd met Brussel samengevoegd bij de vastlegging van de taalgrenzen. Dat schond kiesrechten van de Vlaamse

bevolking. De tweede oorzaak was de verdeling van financiële bevoegdheden tussen de deelstaten.

In het kader van de staatshervorming werd een kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde gesplitst. Gewesten en gemeenschappen kregen de fiscale autonomie. En zijn weer bevoegdheden van federaal niveau naar gewesten en gemeenschappen overgedragen.

Dat zijn de economische, culturele en sociale redenen die de oprichting en ontwikkeling van het unieke politieke systeem in België bepaalden. Dit onderwerp is bijzonder actueel aan de vooravond van de komende parlementsverkiezingen in het Koninkrijk. Op dit moment is België

met minderheidskabinet. Vlaanderen en Wallonië hebben evenwicht in hun relaties bereikt omdat ze alle bevoegdheden van federaal niveau verdeelde. Dat was de enige middel om conflicten tussen twee gebieden op te lossen. Onbekend is hoe de federale overheid zal optreden in het geval van mogelijke crisis.

Daarom blijven er een paar vragen. Wat kiest België? Zal het als eenheidsstaat blijven? Of tot een confederatie omvormen? Misschien, in tweeën splitsen? In ieder geval zal deze keuze van groot belang zijn voor alle landen van West-Europa. Het gaat over de toekomst van het land, de hoofdstad waarvan het centrum van de Europese Unie is.

Boekenweekgeschenk: heden en verleden

Ekaterina Vekshina (SPbGU, Sint-Petersburg)

Het woord boekenweekgeschenk bestaat uit drie elementen: boeken, week en geschenk.

De twee eerste woorden vormen ook een woord: boekenweek. Voordat we het onderwerp zelf zullen bespreken wil ik graag een paar woorden over de boekenweek zeggen.

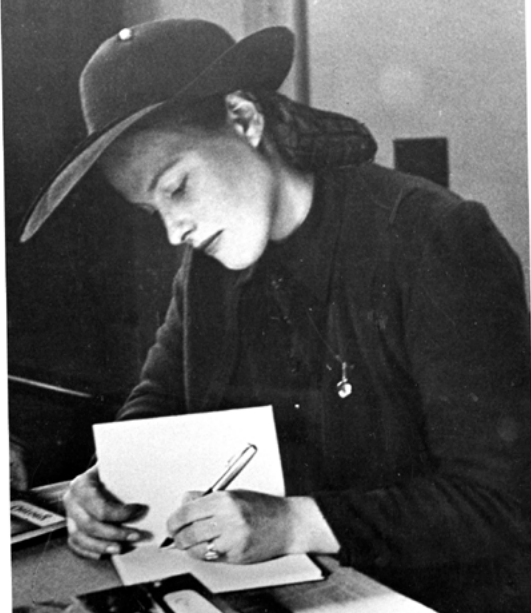
De Boekenweek is een jaarlijks evenement dat de promotie van de Nederlandstalige boeken tot doel heeft. Oorspronkelijk was het ook bedoeld om de boekenverkoop te stimuleren.

De organisatie die erachter staat heet Stichting Collectieve

Propaganda van het Nederlandse Boek. De voormalige naam is Commissie voor de Propaganda van het Nederlandse Boek. (1932 – vereniging ter bevordering van de belangen des boekhandels). In 2002 werd NS ook de hoofdsponsor van de Boekenweek.

Sinds 2014 wordt de week zowel in Nederland als in België gevierd. Daarvoor vond het alleen in Nederland plaats. Sindsdien werd belgisch *boek.be* ook een partner van de CPNB.

Er bestaan ook aparte boekenweken in Friesland en op Curaçao die onafhankelijk van de Boekenweek in

kwestie worden gehouden.

De Dag van het Boek werd voor het eerst op 15 november 1930 georganiseerd ‘ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van den Nederlandschen Uitgeversbond’. Dat was trouwens geen origineel idee. In de krant het Vaderland van 15 november 1930 lees je bijvoorbeeld: ‘De dag van het boek is georganiseerd in navolging van Italië, Duitschland en andere landen’. Twee jaar later, van 7 tot 14 mei 1932, werd de eerste ‘echte’ Boekenweek gehouden. Sindsdien wordt de boekenweek elk jaar georganiseerd behalve tijdens de Tweede Wereldoorlog van 1942 tot 1945, toen de bezetting op zijn grimmigst was. Aan het begin duurde de week 8 dagen maar in 1948 werd het voor het eerst 10 dagen. Vanaf dat moment varieerde het aantal dagen

elk jaar van 7 tot 10. De week werd ook altijd tussen eind februari en eind mei gehouden.

Uit welke evenementen bestaat het programma van de boekenweek?

Overal in Nederland en Vlaanderen vinden er lezingen, tentoonstellingen, toneelstukken, literaire avonden, concerten, cabaretvoorstellingen, presentaties, speciale radio- en tv- uitzendingen enzovoort plaats.

Centraal staat het Boekenbal – het feest waarmee de boekenweek traditioneel (sinds 1947) geopend wordt. Het bal wordt in Amsterdam gehouden. Het is alleen toegankelijk voor de genodigden en de meeste bezoekers zijn dus grote schrijvers en de medewerkers en relaties van uitgevers. Het ‘wordt vaak bekritiseerd omdat het elitair zou zijn. Sinds 2002 wordt daarom op de avond van het bal een ‘alternatief boekenbal’ gehouden voor een breed publiek in Paradiso.’

Een ander belangrijk punt van de boekenweek is het boekenweekgeschenk.

Op de omslagen van de eerste boekenweekgeschenken van 1932 stond gewoon “Het geschenk”. En de

latere publicaties werden vaak ook Het Geschenk genoemd in de kranten hoewel ze andere titels hadden.

Het Geschenk betekent ‘een cadeau’, dus een boekenweekgeschenk is een cadeau (oftewel een gratis boek) dat je krijgt tijdens de boekenweek. Maar er is één voorwaarde: je moet een bedrag van 12,50 euro besteden aan Nederlandstalige boeken bij de boekhandels die meedoen aan de Boekenweek. Het wordt altijd benadrukt dat de boeken die je koopt Nederlandstalig moeten zijn. In het bovengenoemde 1941 mochten ze ook in het Duits zijn.

Het bedrag van de aankoop om het geschenk te krijgen veranderde door de jaren heen. Nu is het 12,50 euro.

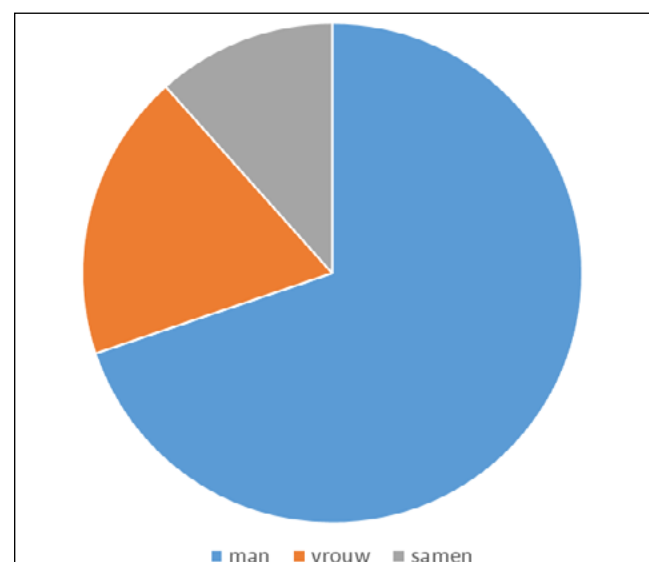
Tegenwoordig heb je nog een bonus: Je mag ook gratis met de trein reizen op de laatste zondag van de boekenweek als je het daarbij horende boekenweekgeschenk hebt. Dat kan zowel papieren als online versie zijn.

Het boek heeft meestal een bepaald thema en vaste lengte van 29.000 woorden of 96 pagina’s.

De auteurs worden gekozen door CPNB, er is geen openbare stemming. Van 1947 tot 1961 (behalve

1959) vond er wel een wedstrijd plaats waarbij schrijvers konden hun werken inzenden. De winnaar werd door de jury van CPNB gekozen. Dat was de eerste prijsvraag. De tweede prijsvraag in het kader van de boekenweek had te maken met de anonieme publicaties: het gekozen boek werd anoniem gepubliceerd. De lezers konden proberen ernaar te raden wie de auteur was. Een voorbeeld hiervan: Oeroeg geschreven door nu beroemde Hella Haasse. Toen was ze nog jong en bijna onbekend.

Maar dat was een uitzondering dat een vrouw de auteur van een boekenweekgeschenk werd. Meestal zijn dat mannen. Dit diagram toont de verhouding tussen de mannen en vrouwen aan die de auteurs van de boekenweekgeschenken mochten worden.

Dit is een heel omstreden onderwerp in de Nederlandse samenleving. De bekendmaking door de CPNB van het thema van de Boekenweek 2019 (De moeder de vrouw, naar het gedicht van Martinus Nijhoff) in combinatie met de keuze voor mannelijke auteurs was aanleiding tot een publieke discussie. Het leidde ook tot een petitie in NRC Handelsblad en De Morgen van schrijvers en mensen uit het boekenvak. Die brief werd op 18 juni 2018 gepubliceerd. Naast de opstellers ondertekende nog 700 mensen hem. Open brief resulteerde in het gezamenlijke statement initiatiefnemers en CPNB waar het staat dat over de komende jaren de verhouding tussen vrouwelijke en mannelijke schrijvers gelijk zal zijn.

Open brief aan CPNB, gezamenlijk statement en de namen van de ondergetekenden kan je op de website demoederdevrouw.nl vinden. Daar kun je de brief zelf nog ondertekenen ongeacht jouw geslacht. Vanaf 1930 verschenen er meer dan 80 boekenweekgeschenken.

Er is een aantal deze boeken of ten minste een paar namen van de auteurs te vinden in de laatste Vlaams-Nederlandse literatuurcanon (2015, 51 boeken) en in de lijst van de beste Nederlandstalige boeken (2007, Top-10).

Er bestaan ook boekenweekessays, kinderboekenweken met hun eigen geschenken en zelfs jeugdboekenmaand in Vlaanderen. Maar de boekenweek en het daarbij horende boekenweekgeschenk is een diepgewortelde traditie die het oudste hiervan is. Graag wil ik mijn korte verslag afsluiten met de slogan van de eerste Dag van het boek:

Russen en Nederlanders: wij zien de wereld anders

Ludmila Burlina (MGLU, Moskou)

We leven allemaal op de aarde: onder dezelfde zon en maan. We ademen dezelfde lucht in. Met andere woorden, we leven in dezelfde wereld. Maar betekent dit dat alle mensen deze wereld ook op dezelfde manier zien? Nee, dat doen ze niet. In de oudheid had iedere natie een eigen unieke wijze om de wereld te verkennen. En die kennis van de wereld weerspiegelde zich in de taal omdat de taal een levend organisme is dat zich voortdurend aan de omgeving aanpast.

Vele volkeren ontwikkelden hun spraak onafhankelijk van elkaar. Daarom hebben ze dus allemaal hun eigen woorden bedacht voor de dingen die voor hen belangrijk waren.

De natuur was altijd belangrijk voor de mensen. Daarom was de natuur altijd van grote invloed op de ontwikkeling van de taal van elke natie. Mensen woonden in verschillende delen van de wereld. Afhankelijk van de woonplaats gaf men namen aan dieren en planten

op basis van associaties. Ik wil dit bevestigen met behulp van Russisch en Nederlands.

1) Рябина (de kleur van bessen – robijnrood: «рубиновый») vs lijsterbes (de lijster – «дрозд» + de bes – «ягода»)

De bessen van de Lijsterbes zijn zeer in trek bij lijsters. Vandaar de Nederlandse naam. Maar toen de Russen de naam aan deze boom gaven, dachten ze aan de kleur van de bessen – robijnrood.

2) Одуванчик (uitblazen – «дуть») vs paardebloem (het paard – «лошадь» + de bloem – «цветок»)

De plant kreeg de Nederlandse naam “paardenbloem” omdat paarden deze bloem lusten. Maar de Russen hadden een andere associatie: volgens een eeuwenoude traditie moet je een uitgebloeide paardenbloem uitblazen – «дуть». Vandaar de Russische naam «одуванчик».

3) Ландыш (de geur – wierook: «ладан») vs lelietje-van-dalen (de lelie – «лилия» + het dal – «долина»)

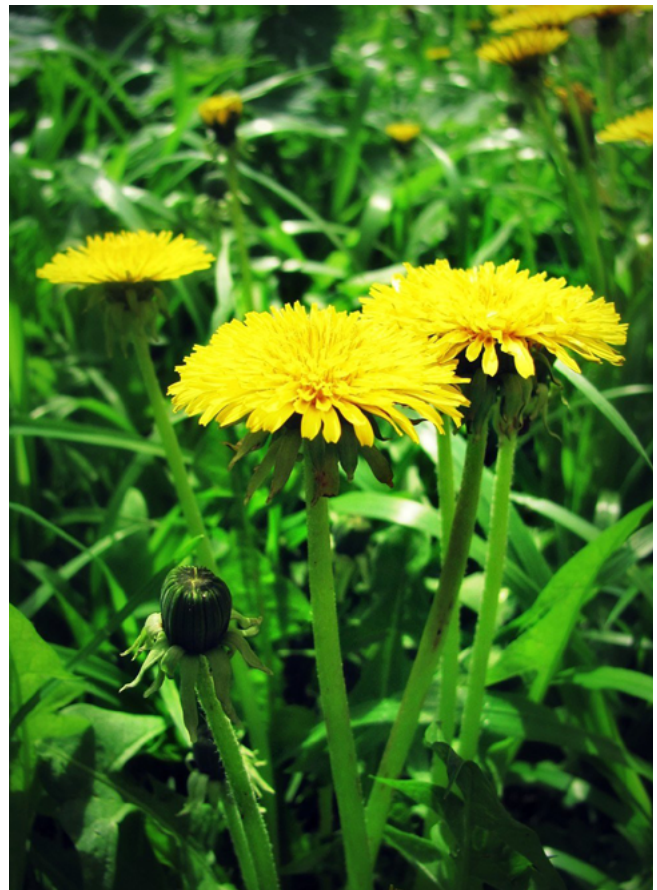
De Nederlandse naam “lelietje-van-dalen” is afkomstig van “het dal”, naar de voorkeur van de groeiplaats, en “de lelie”. Maar de Russische naam «ландыш» heeft met wierook

te maken: de geur van wierook is aangenaam, net zoals de geur van de bloem.

4) Черепаха (het pantser is zo sterk als een schedel – «череп») vs schildpad (het schild – «щит» + de pad – «жаба»)

Het dier werd zo in het Nederlands genoemd omdat het qua vorm op een pad lijkt, maar het lichaam tussen twee schilden geklemd zit. Maar de Russen associëren het pantser van dit schepsel met sterke botten van een schedel – «череп».

5) Бегемот (behemoth – een monster uit het Oude Testament) vs nijlpaard (de Nijl – «Нил» + het paard – «лошадь»)

In het Nederlands is “nijlpaard” een samenstelling van de Egyptische riviernaam Nijl, een van de historische woonplaatsen van het dier, en “paard”: toen het dier ontdekt werd, dacht men dat het verwant was aan paarden. Later bleek dat ze meer verwant waren aan varkens, maar toen was de naam al gegeven. De Russen associëren dit dier met een groot en verschrikkelijk monster “behemoth” uit het Oude Testament.

6) Дикобраз (er wild (дикий) uitzien) vs stekelvarken (de stekel – «колючка, шип» + het varken – «свинья»)

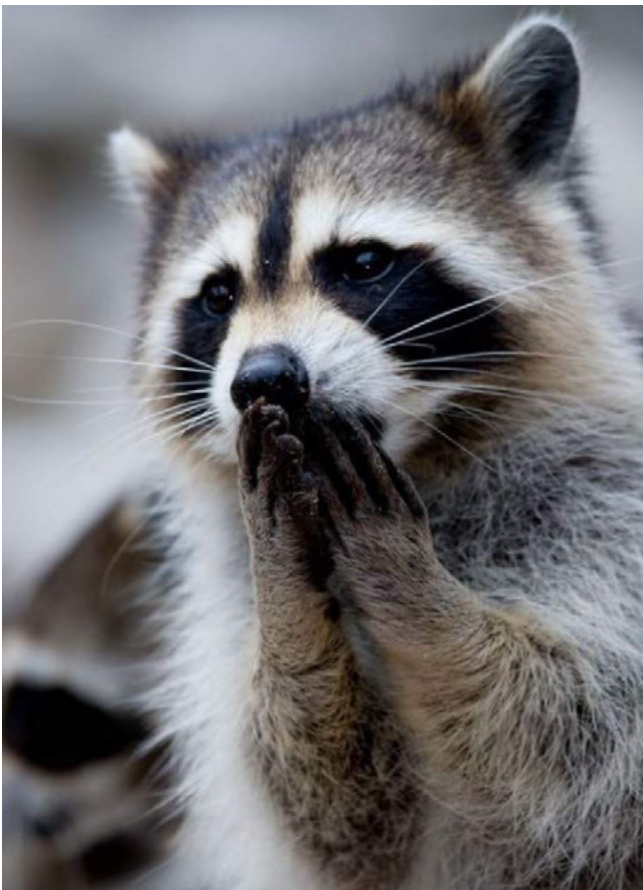
Mogelijk werd dit dier met een stekelige vacht “varken” genoemd

naar zijn knorrend geluid. Vandaar de Nederlandse naam “stekelvarken”. Maar de Russen dachten dat dit dier met stekels er wild en afschrikwekkend uitzag. Vandaar de Russische naam «дикобраз».

7) Енот (van het Arabische woord “jarnait” – sabelmarter «соболиная кошка/куница») vs wasbeer (de was – «стирка белья» + de beer – «медведь»)

Het dier is genoemd naar zijn karakteristieke gedrag van het met de handen spoelen van voedsel. De wasbeer is nauw verwant met de beren. Vandaar de Nederlandse naam. Maar de Russische naam lijkt op het Arabische woord “jarnait” wat

“sabelmarter” betekent.

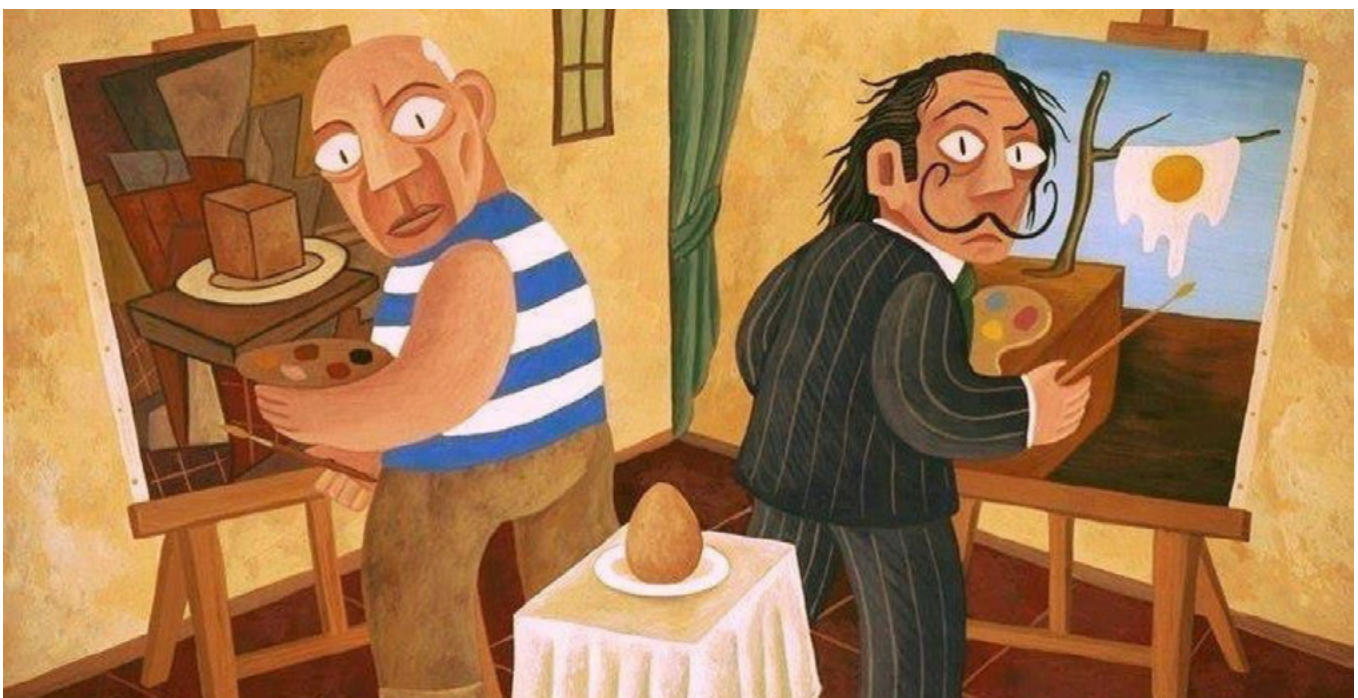
8) Снегирь (van het woord «снег» – sneeuw) vs goudvink (het goud – «золото», de vink – «зяблик»)

De Russische naam «снегирь» is afkomstig van “de sneeuw” (снег). Maar in de Nederlandse taal is dat een vogel met een naam van ‘edel metaal’, waarmee wordt aangegeven dat het om één van de mooiste vinkensoorten gaat. Dit gouden aspect is vooral te danken aan de opvallende rozerode borstkleur van het mannetje die in ‘kleurrijke’ namen tot uitdrukking komt.

9) Синица (het gekweel van vogels: «зинь» – «зиница») vs koolmees (de kleur van vogels: de kool – «каменный уголь» + de mees – представитель семейства синицевых)

De Russische naam «синица» is het resultaat van een taalfout. De oorspronkelijke naam was «зиница». Die naam was afkomstig van «зинь», naar het gekweel van deze vogels. Maar later begon men die naam als «Синица» uit te spreken. Toen de Nederlanders de naam aan deze vogel gaven, dachten ze aan de zwarte kap van de vogel. Daarom is de Nederlandse naam een samenstelling van “kool” (een mineraal van de zwarte kleur) en “mees”.

Wij kunnen dus zien dat de Russen en de Nederlanders verschillende associaties hadden. Daarom kregen dezelfde bloemen, dieren en vogels verschillende namen. Ongetwijfeld bevestigen alle voorbeelden: dat de Russen en de Nederlanders de wereld anders zien.

De toekomst van de Nederlandse taal

*Polina Putkova, Anna Prieshkina, Marina Prieshkina
(MGLU, Moskou)*

Als de studenten die Nederlands leren, krijgen we veel vragen zoals: “Waarom leren jullie Nederlands? Waarvoor is deze taal nodig? Iedereen in Nederland kan Engels spreken! Nederlands is niet langer relevant”. Is het echt zo?

“Over vijfenzeventig jaar zal het Nederlands de tweede taal van Nederlanders en Vlamingen zijn zoals Fries dat nu is voor de Friezen”, voorspelde de bekende Nederlandse schrijver Harry Mulisch in 1995. Had hij gelijk?

Taal kun je bijna niet vastleggen. Het is daarom zeer waarschijnlijk

dat het Nederlands over honderd jaar weer anders zal klinken dan nu. Onder invloed van verschillende culturen worden nieuwe uitdrukkingen onderdeel van het Nederlands. Vooral het Engels lijkt de ‘boosdoener’.

Er zijn de afgelopen tien jaar steeds meer Engelse woorden in het Nederlands terechtgekomen. De Engelse taal is diep doorgedrongen in de Nederlandse taal. In veel gevallen leidt de invloed van Engels tot verdringing van al lang bestaande Nederlandse woorden. Voorbeelden hiervan zijn: de woorden meeting voor vergadering, efficiency voor

doelmatigheid, shoppen voor winkelen enz.

Veel pessimistische taalliefhebbers zijn bang dat een kleine taal als het Nederlands in de verdrukking komt door wereldtaal Engels. In vele kranten lees je tegenwoordig hoe slecht het gaat met de neerlandistiek.

Maar wanneer begon de “Engelse invasie”?

Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog is er sprake van een explosie van het aantal Engelse leenwoorden: met nieuwe producten en gebruiken uit Amerika en Engeland nemen de Nederlandstaligen vaak ook de Engelse benamingen ervoor over. Vooral met nieuwe (computer)-

technieken en modeverschijnselen uit Amerika komen Engelse woorden in de Nederlandse taal terecht. Enkele voorbeelden: e-mail, spam, hacken, gamen. Er is bijvoorbeeld geen eigen woord voor ‘computer’ in het Nederlands, daarom wordt dus simpelweg het Engelse woord gebruikt.

Engels is cool

Behalve dat er Engelse woorden voor nieuwe begrippen in de Nederlandse taal terechtkomen, blijkt ook dat mensen steeds meer geneigd zijn om Engelse woorden te gebruiken uit imago-overwegingen. Vooral in het populaire taalgebruik van jongeren is dit goed zichtbaar. Enkele voorbeelden: cool, relaxed, chill. De media doen vaak mee aan deze verengelsing. Steeds vaker hebben tv-programma’s bijvoorbeeld Engelse titels: Life 4 You, So You Think You Can Dance, Holland’s Got Talent. Ook in tv-reclames worden vaak Engelse termen gebruikt.

De Taalunie organiseerde enkele jaren geleden panelgesprekken tussen Nederlandstalige jongeren over de betekenis van hun moedertaal. Uit dat onderzoek bleek dat jongeren Engels veel hipper vinden dan het

Nederlands. Wellicht speelt het een rol dat ze Nederlands vaak met het gelijknamige schoolvak associëren, terwijl Engels gelinkt wordt aan prettigere zaken als muziek en films.

Vandaag de dag wordt het Engels in steeds meer situaties als voertaal gebruikt. In de sectoren die de komende jaren het meest bepalend zijn voor de verdere maatschappelijke ontwikkeling (onderwijs, wetenschap, technologie en economie/bedrijfsleven), is het Nederlands onmiskenbaar op de terugtocht. Het Nederlands geniet in die sectoren steeds minder prestige.

Onderwijs en wetenschap

Vanwege de internationalisering dringt de Engelse taal ook door in het hoger onderwijs. Er wordt veel

gebruikgemaakt van Engelstalig lesmateriaal en er worden bovendien steeds meer Engelstalige opleidingen aangeboden. Voor de meeste Nederlandse universiteiten geldt dat in de masterfase de helft of meer van het onderwijs in het Engels gegeven wordt. Eind 2014 stelden enkele Amsterdamse universiteitsdocenten een manifest op, waarin zij pleitten voor het behoud van Nederlandstalige colleges in de geesteswetenschappen.

In Vlaanderen zien we eveneens die tendens tot verengelsing. Zo opteren veel Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs voor het Engels als onderwijstaal in de masterfase. De voormalige Vlaamse minister voor Cultuur heeft zich daartegen in krachtige bewoordingen verzet. Onderwijs in een andere taal leidt tot kwaliteitsverlies van de eigen taal, zei hij.

De afgelopen jaren staat ook steeds vaker de toegenomen aandacht voor Engels onderwijs op middelbare scholen en basisscholen ter discussie. Zo stelde de Onderwijsraad in juni 2008 voor om al in de kleuterklas te beginnen met het leren van de Engelse taal. Hierdoor zullen Nederlanders de internationaal

belangrijke taal beter gaan beheersen. Het voorstel leidde echter tot kritiek.

De oprukkende Engelse monocultuur is een regelrechte bedreiging van het Nederlands als wetenschapstaal. Het communiceren van de wetenschap in een enkele wereldtaal dreigt de creatieve inbreng van andere talen en culturen te smoren. Het ontnemt iedere stimulans de eigen taal als wetenschapstaal nog verder te ontwikkelen.

Het bedrijfsleven

Omdat bedrijven zich steeds vaker op een internationale markt richten, neemt ook hier in de communicatie het gebruik van de Engelse taal toe. Engels is de taal van het internationale bedrijfsleven. In Nederland wordt in 40% van de vacatures kennis van het Engels gevraagd. In Vlaanderen wordt bij 82,3% kennis van het Frans gevraagd en in 75,3% van de vacatures kennis van het Engels. 18,5% van de vacatures in Nederland wordt ook in het Engels gesteld, in Vlaanderen is dat 13,3%.

Niet iedereen is even gelukkig met deze invloed van het Engels. Sommigen vrezen dat het Nederlands op den duur helemaal zal verdwijnen

door de ‘Engelse invasie’.

Er zijn zelfs verschillende organisaties die zich verzetten tegen de Engelse invloed en/of die zich inzetten voor het behoud van de Nederlandse taalcultuur.

- De Stichting Nederlands heeft als doelstelling het tegengaan van de devaluatie van het Nederlands. Ook probeert ze onvertaald Engels te vernederlandsen.

- De strijd die het Ampzing Genootschap voert tegen de Engelse invasie heeft een wat luchtiger karakter. Het genootschap strijdt met onder andere liedjes en cartoons – allebei te vinden op de website – tegen het oprukkende Engels.

- Het Algemeen-Nederlands Verbond richt zich op de Nederlandse en Vlaamse cultuur en wil de samenwerking tussen de twee gebieden bevorderen.

- Een van de doelstellingen van de Stichting LOUT is het tegengaan van onnodige invloeden van andere talen. De stichting richt zich dus niet alleen op Engelse invloed.

- De Bond tegen leenwoorden is een vereniging die zich inzet voor het gebruik van zuiver Nederlands en het terugdringen van leenwoorden.

Ook deze organisatie houdt zich niet alleen met Engelse invloed bezig.

Maar is de situatie echt zo slecht? Nee.

Uit een omvangrijk rapport van het Meertens Instituut, de Taalunie en de Universiteit Gent blijkt dat de Nederlandse taal een sterke positie in het dagelijkse leven behoudt. De invloed van het Engels is slechts in enkele sectoren merkbaar. Uit het rapport De staat van het Nederlands blijkt dat het Nederlands in vrijwel alle sectoren van de samenleving dominant is en dat bijna alle sprekers het Nederlands een ‘mooie taal’ vinden.

De onderzoekers gingen na of het Nederlands in een ‘superdiverse samenleving’ wel of niet verdrongen wordt door andere talen, die via immigratie en globalisering het Nederlands beïnvloeden.

Volgens de onderzoekers is de positie van het Nederlands sterk. ‘Als het van de attitudes afhangt, is het Nederlands dus een zeer vitale taal met uitstekende overlevingskansen voor de toekomst’. Van taalverlies blijkt dus nauwelijks sprake.

Paradox

De voorgaande bevindingen lijken te leiden tot een vreemde paradox: de Engelse taal maakt meer en meer deel uit van het dagelijks leven van de hoogopgeleide autochtone bevolking: op het werk, op school, in de vrije tijd...

Daartegenover staan de laaggeschoolde migranten die het Nederlands als instrument gebruiken om zich onderling en in het openbaar verstaanbaar te maken. In die zin kunnen immigranten dus als de echte hoeders van het Nederlands gezien worden, niet waar?

Gebarentaal: het echte “standaard” Nederlands?

*Ksenia Repina, Elisaveta Stukanova, Taisia Chernyakova
(SPbGU, Sint-Petersburg)*

Een gebarentaal is een visueel-manuele taal, waarin begrippen en handelingen door middel van gebaren worden weergegeven. Kort gezegd, gebruikt men gebaren in plaats van woorden om met anderen om te gaan. Het is een natuurlijke taal met zijn eigen woorden en grammatica. De gebarentaal wordt door doven en slechthorende mensen gebruikt om met elkaar te communiceren.

Er komt vaak de volgende vraag voor: doven kunnen niet horen, maar

ze kunnen wel spreken. Kunnen ze dan niet gewoon door liplezen met anderen communiceren? Het antwoord is helaas “nee”: liplezen is wat ingewikkelder dan men denkt. Helaas zijn niet alle klanken van de lippen af te lezen, het is dus logisch dat doven gebruik maken van een taalvorm waarbij het gehoor en de stem geen rol spelen. In de gebarentaal staan de handen, het gezicht en de ogen centraal.

Gebarentaal verschilt van de gesproken taal ook qua bijvoorbeeld

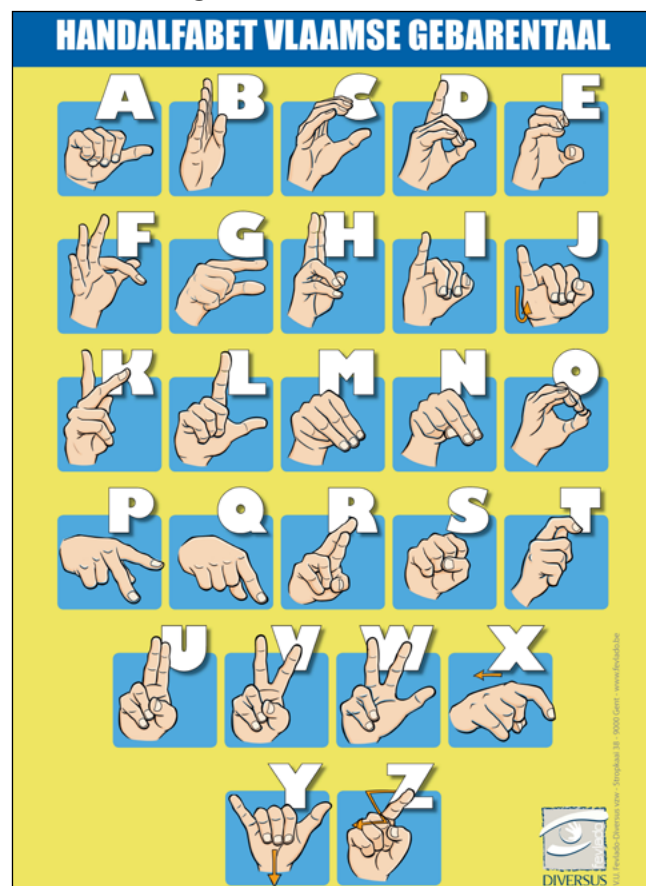
woordvolgorde. In het gesproken Nederlands is de volgorde van een zin onderwerp-werkwoord-lijdend voorwerp: Jan pakt een boek. In de Nederlandse gebarentaal is de volgorde van een zin onderwerp-lijdend voorwerp-werkwoord: Jan boek pakken. Zoals jullie kunnen zien, wordt het werkwoord in zijn infinitivum vorm gebruikt en niet in de persoonsvorm. Daarnaast zijn er ook geen lidwoorden in de gebarentaal.

Gebarentaal is niet universeel. Net als gesproken talen is er niet één gebarentaal die door iedereen gebruikt wordt. Elk land kent zijn eigen gebarentaal.

Het kan wel zo zijn dat sommige gebarentalen op elkaar lijken. Dat komt omdat ze lid zijn van dezelfde taalfamilie. Net als het Nederlands familie is van het Duits, is de Nederlandse en de Amerikaanse Gebarentaal familie van de Franse Gebarentaal. Daardoor kunnen Nederlanders, Vlamingen en Amerikanen altijd een manier vinden om met elkaar te spreken: ook al gebruiken ze verschillende gebaren voor dezelfde woorden, komt de “spelling” van letters wel overeen.

Dat betekent dat ze iedere woord letter voor letter met hun vingers kunnen spellen.

De laatste tijd staat de Nederlandse Gebarentaal steeds meer in de belangstelling. Jarenlang is deze taal onderdrukt geweest. Men beschouwde gebarentalen als een soort pantomime waar alleen concrete zaken in uit te beelden waren. In 1880 was er een congres in Milaan van het dovenonderwijs in Europa. Daar werd het gebruik van gebaren in opvoeding en het onderwijs aan doven afgeraden. Vanaf die tijd kregen dove kinderen geen onderwijs in gebarentaal en was het gebruik ervan verboden.

Dove volwassenen bleven echter wel gebarentaal gebruiken in de onderlinge communicatie. Maar de waardering van hun eigen taal was laag, veel dove mensen schaamden zich om in het openbaar te gebaren.

Eind jaren negentig hebben alle doveninstituten in Nederland gekozen voor een tweetalig onderwijsmodel: een gelijkwaardige positie voor de Nederlandse Gebarentaal en het Nederlands. Een slechthorend of doof kind kan naar een reguliere school gaan of naar een speciale, waar alles in de gebarentaal gedoceerd is.

De laatste jaren is de Nederlandse Gebarentaal steeds meer zichtbaar geworden, ook in de media. De

NPO wijst erop dat 99 procent van het Nederlandstalige aanbod op de drie NPO-netten al ondertiteld wordt. Ook worden er bij sommige programma's gebarentolken ingezet: bijvoorbeeld, worden de troonrede en het Wilhelmus altijd getolkt naar de gebarentaal.

Meer dan 20.000 Nederlanders gebruiken de gebarentaal, maar die wordt in Nederland nog niet officieel als taal erkend.

Geschiedenis van ontwikkeling en verboden van de Vlaamse gebarentaal lijkt op de geschiedenis van de Nederlandse gebarentaal maar met één verschil. In 2006 werd de Vlaamse Gebarentaal in de plenaire zitting van het Vlaams Parlement officieel erkend. De Vlaamse Gebarentaal is dus een officieel erkende taal in Vlaanderen en de moedertaal van zo'n zesduizend Vlamingen. Daarbovenop beheersen zo'n zeventuizend Vlamingen het als een tweede taal.

Er zijn verschillende taalcentra voor de Vlaamse Dovegemeenschap, waar taalcursussen, allerlei hulp en subsidies voor onderzoeken naar gebarentaal worden aangeboden. In Nederland worden er ook tamelijk veel

gebarencursussen opgericht. Mensen die zo'n cursus volgen zijn vaak ouders van dove kinderen of gewoon geïnteresseerd in de Nederlandse Gebarentaal. Ook bestaan er verschillende gebarencafés. Vaak worden die één keer per maand gehouden in een reguliere kroeg. Het idee is dat er op zo'n avond veel gebarentaalgebruikers naar het café komen en dat er van het barpersoneel verwacht wordt dat ze in ieder geval de gebaren voor bier, wijn, fris en betalen weten.

Nu willen wij meer over de talen zelf vertellen. Zijn Nederlandse en Vlaamse gebarentalen gelijk? Is dat het echte standaard Nederlands? Dat zou wel fijn zijn, maar helaas klopt het niet. We willen nu op

concrete voorbeelden tonen hoe de Nederlandse gebarentaal en de Vlaamse gebarentaal van elkaar verschillen. Laten ons eerst het werkwoord praten nemen. Op de foto's kunnen jullie zien hoe het gebaar voor praten ongeveer eruit ziet: in Nederland toont men dit woord met één hand en maakt een soort "bla-bla" beweging. In Vlaanderen gebruikt men beide handen en doet het helemaal anders.

Dit is dus een vrij groot verschil. Maar het gesproken Nederlands en het gesproken Vlaams wijken ook sterk van elkaar af, dus je verwacht dan wel dat hetzelfde ook met de gebarentalen aan de hand is. Echter zou je wel kunnen denken dat er geen verschillen binnen de regio's zijn. En dat is helaas niet het geval: net als

dialecten in de gesproken talen, zijn er ook dialecten in de gebarentalen. Op deze slide zie je bijvoorbeeld dat het Groningse gebaar voor water lijkt helemaal niet op het Nederlandse of op het Vlaamse gebaar. En hier kun je 7 diverse manieren zien om Europa in het Vlaams te zeggen.

Een ander goed voorbeeld van zulke inhoudelijke verschillen zijn de namen van de landen. Wij nemen nu 4 woorden: Nederland, Nederlands, België en Vlaanderen. De Vlaamse gebarentaal kent 3 gebaren voor Nederland, 1 gebaar voor België, nog eentje voor Vlaanderen en 5 gebaren voor de Nederlandse taal. Indrukwekkend: 5 gebaren voor maar één taal. In de Nederlandse gebarentaal ziet dit tabel er iets anders uit: één gebaar voor zowel

Nederland, als Nederlands en geen gebaren voor België of Vlaanderen. Waarom dat zo is, blijft een raadsel.

Een ander voorbeeld zijn de woorden koning en koningin. Beide woorden bestaan wel in beide talen maar worden op verschillende manieren getoond. In het Nederlands gebruikt men twee handen en het gebaar vindt plaats bij het hoofd. In het Vlaams gebruikt men maar één hand en die ligt dan bij het hart. Een mogelijke verklaring is dat Nederlanders de koning en koningin als rationeel denkende bestuurders beschouwen daarom wijzen ze naar het hoofd, terwijl Vlamingen de koning en koningin als liefdevolle mensen zien, daarom wijzen ze naar het hart. Maar dat is alleen maar een hypothese.

Vertaalwedstrijd-2019

Jongerejaars	
Proza	
Toon Tellegen. Het voornemen van de muis	
1ste plaats	Alexandra Demyanchenko, 2de jaar studente, SPbGU (Sint-Petersburg)
2de plaats	Sofia Kalinina, 1ste jaar studente, SPbGU (Sint-Petersburg)
3de plaats	Alyona Novikova, 3de jaar studente, MGU (Moskou)
Poëzie	
Neeltje Maria Min. Mijn moeder is mijn naam vergeten	
1ste plaats	Alyona Novikova, 3de jaar studente, MGU (Moskou)
2de plaats	Ekaterina Genorova, 1ste jaar studente, SPbGU (Sint-Petersburg) Nina Belova, 1ste jaar studente, SPbGU (Sint-Petersburg)
3de plaats	Evgenia Ovchinnikova, 1ste jaar studente, SPbGU (Sint-Petersburg)
Adriaan Morriën. Afscheid	
1ste plaats	Sofia Kalinina, 1ste jaar studente, SPbGU (Sint-Petersburg)
2de plaats	Polina Putkova, 2de jaar studente, MGLU (Minsk)
3de plaats	Nina Belova, 1ste jaar studente, SPbGU (Sint-Petersburg)
Ouderejaars	
Proza	
Simon Carmiggelt. Twintig	
1ste plaats	Taisia Chernyakova, 5de jaar studente, MGU (Moskou)
Poëzie	
Annie Schmidt. Pardon!	
1ste plaats	Ekaterina Vekshina, 5de jaar studente, SPbGU (Sint-Petersburg)
Publicistiek	
Vicky Franken. Hoera, totale vrijheid!	
1ste plaats	Alimova Anastasia, 6de jaar studente, MGLU (Moskou)

NB: in die uitgave van Nieuwsbrief worden alleen maar beste vertalingen van ouderejaars studenten gepubliceerd. Vertalingen van jongerejaars studenten en beste essays waren gepubliceerd in de uitgave van Nieuwsbrief van april 2020.

Simon Carmiggelt. Twintig

*Перевела Таусия Чернякова,
СПбГУ*

Когда я подошёл к павильону, где продавали селёдку, там уже стоял посетитель. Он посмотрел на меня и с набитым ртом сказал: «Можешь взять у меня».

Мой изумлённый взгляд вынудил его объясниться.

«Моей дочери вчера исполнилось двадцать, вот я и отмечаю», — сказал он. — «Ты, наверное, спросишь: но если день рождения был вчера, то

почему ты празднуешь сегодня? Разумный вопрос. Но вчера были все эти тортики, гости, подарки, в общем, вся эта суета. А сегодня я отмечаю сам. Просто для себя».

В его глазах была тоска, ни капли праздничного настроения. Он был в огромном расстёгнутом пиджаке, из кармана которого он достал какое-то чрезвычайно узкое фото весело смеющейся девушки со светлыми волосами и сказал:

«Это она. Но это ещё с прошлого года. Тут ещё её парень был, но я его вырезал, они уже больше не вместе. А зачем мне тогда носить фотографию этого сопляка под сердцем, а? Правильно, незачем. Поэтому я взял ножницы и — оп! — нет Пима. Господи, его звали Пим. Ещё селёдки?»

«Не откажусь», — ответил я.

«Сегодня я праздную один», — прокричал он, — «потому что двадцать лет — это очень хороший возраст. В двадцать ты

уже не ребёнок. В двадцать ты уже человек. И если ты без всяких происшествий смог вырастить двадцатилетнюю дочь, то, как отец, ты можешь наконец с облегчением выдохнуть и стать лишь вехой в её жизни. Ведь что мы обычно с детьми делаем? Мы за них отвечаем. Если с ними что-то случится, это твоя вина. Всегда. Это значит, что ты плохой родитель. Но кто такой родитель? Родитель — это тот несчастный человек, который на ощупь бредёт в темноте. Мой отец — упокой Господь его душу — держал меня в ежовых рукавицах. И ему было абсолютно всё равно, что там у тебя на душе.

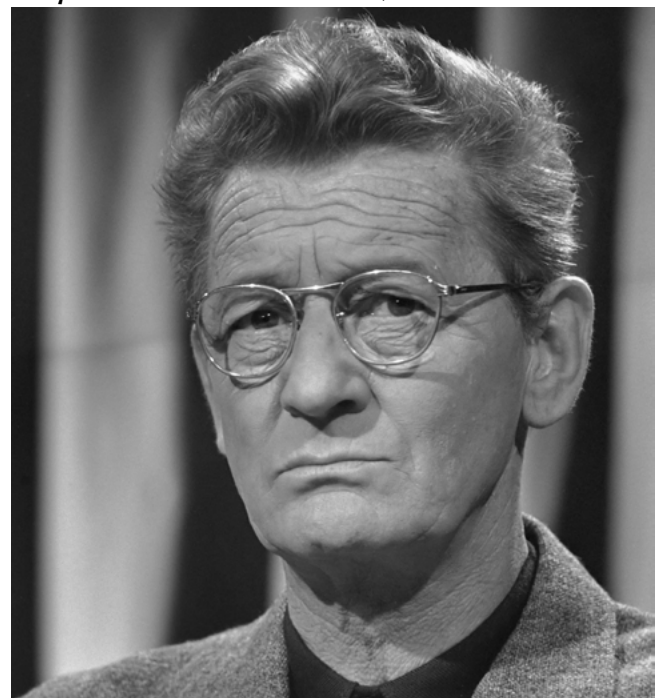
От него можно было разве что подзатыльник получить. Так я стал человеком свободных взглядов на жизнь. Мультатули когда-то сказал: «Сын мой, если я когда-нибудь потребую к себе уважения только за то, что я твой отец, просто плюнь мне в лицо». И тут с ним не поспоришь, с этим Мультатули. В конечном итоге сын его, конечно, никуда не годился, но на бумаге все эти мысли выглядят очень умно, а для таких людей этого обычно достаточно. Ну и чем я занимался

все эти годы? Я воспитывал свою дочь на основании своих свободных взглядов. Так, чтобы она меня не боялась. Так, чтобы считала меня другом. Чтобы мы были на равных».

На этом моменте он начал очень многозначительно кивать своим тяжёлым подбородком, чтобы подчеркнуть важность сказанного.

«Хочешь теперь мою попробовать?» — спросил я.

«Давай, только маленькую», — согласился он. — «Сейчас я тебе ещё расскажу о «свободном» воспитании. Вот я в детстве — ничего своим родителям не рассказывал. Но всегда их слушался. А современные дети всё тебе рассказывают, но никогда не слушаются. Знаешь, в начале это

ещё не смертельно. Но девочки так быстро растут. Раз – и вот у них уже есть мальчики. Ну ладно, это природа берёт своё, так надо, я понимаю. Но как сейчас вижу, ей четырнадцать, и тут она приходит домой с восемнадцатилетним парнем. Я его насквозь разглядел – гадёныш чистой воды. Харри. Он мне даже до сих пор иногда снится, если я слишком плотно поужинаю. И что же в такой ситуации делает современный родитель? Он не скажет: «Чтобы я этого подонка никогда больше не видел». Нет, ты приглашаешь его в дом с такой улыбкой на лице, словно сам Синтерклаас явился. Ох уж этот Харри! Всё время приходил. И ужинал с нами. Он постоянно оставался на ужин. И он ещё был весь такой услужливый. Скользкий тип. Всё тебе передаст: и соус, и соль, и картошку. Ужас. Я решил, что если у меня будет такой зять, то я уж лучше одним прекрасным тихим утром поеду в Амстердамский лес и повешусь там. Но понимаешь, ей тогда было всего четырнадцать, и она ко мне ещё прислушивалась. «Пап, что думаешь о Харри?» – спросила она.

А я схитрил. Я стал так его нахваливать, господи, с каждым словом я словно копал ему могилу. Говорил, какой он вежливый юноша. Как он всё так хорошо передавал за столом. И тут он стал падать в глазах моей дочери. Какой девушке понравится, если отец будет так восхищаться её парнем. Через месяц я уложил его на обе лопатки. Прощай, Харри».

Он зловеще рассмеялся, но потом снова помрачнел.

«Да уж, уходит Харри – приходит Кейс, уходит Кейс – приходит Пим, уходит Пим – приходит Никки... И все остаются на ужин. Я же их всех накормил. Но я всегда думал так: надо ещё немного протянуть, не расслабляться, а когда ей исполнится двадцать, она уже сама будет знать, что к чему. Тогда это будет не моя вина. Ну, вот и всё».

Он взял последнюю селёдку и сказал: «Парень, с которым она сейчас встречается, он вроде неплохой, но какая-то тряпка. Помогает моей жене мыть посуду...»

Он грустно улыбнулся и, широко шагая, направился в город. Наверное, чтобы отпраздновать.

Annie Schmidt. Pardon!

*Перевела Екатерина Векшина,
СПбГУ*

*Неважно, где я: Олдензал,
Хоть Мидделбург, хоть
Стадсканал.
Везде найдётся кто-нибудь,
Кто к Линделану спросит
путь.
И у него надежды свет
Всегда в глазах. А я в ответ:
Простите, не отсюда я.*

*Людей встречаю каждый
день,
Которым спрашивать не
лень:
А что же ждёт культуру
нашу?*

*И почему вдруг джем
дороже каши?
Не безнадёжен ли наш век?
Мне жаль, но слышит
человек:
Простите, не отсюда я.*

*И будет ли опять война,
Как в мае началась она?
А смысл жизни, есть ли он?
Допустим, есть, вот
только в чём?
Идём мы верною дорогой?
Увы, сказать могу немного:*

*Простите, не отсюда я.
Но в мире много есть
людей,
Что полны мыслей и идей.
У них-то точно будет план,
Как путь найти до
Линделан.*

Vicky Franken. Hoera, totale vrijheid!

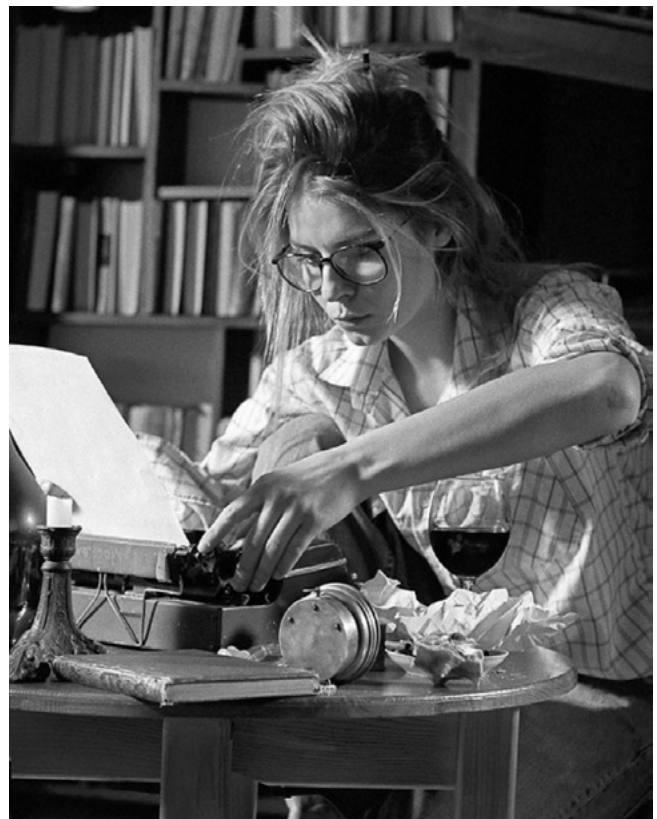

*Перевела Анастасия Алимова,
МГЛУ (Москва)*

В пустыню налегке

С чего же начать, если, с чего начать, не знаешь? Этот вопрос задаешь себе каждый раз, когда никак не удастся подобрать подходящее слово. Может показаться, что это, по большому счету, проблема переводчика — вопрос, которым, как правило, задается именно переводчик. Действительно, всем хорошо известно, что перед переводчиком стоит дилемма: логично ли начинать переводить текст с

первых строк первой страницы? Ведь хочется, чтобы рассказ или стихотворение захватили читателя, поэтому важно, чтобы первые слова были сильными и точными, а для этого нужно услышать голос рассказчика. Ладно, допустим, начинаешь не с начала, но в какой-то момент все-таки начинаешь. Вгрызаешься в предложение, которое решил перевести первым, затем переходишь к следующему, постепенно плетя кружево своего перевода. Конечно, частенько перечитываешь уже переведенное, кое-где правишь, в конце

концов читаешь переведенный текст целиком. Однако, если возникает затруднение, всегда можно перейти к следующему предложению. Или следующему абзацу, следующей странице, следующей главе. Кроме всего прочего, перевод прекрасен тем, что есть исходный текст или, собственно, оригинал – текст, который служит основой; хотя он и вызывает бесчисленное множество вопросов, все-таки так или иначе на него можно опереться.

Все же вопрос «с чего же начать, если, с чего начать, не знаешь?» задавали чаще других на семинаре по творческому письму для переводчиков художественной литературы в Школе перевода, когда преподаватель – поэт

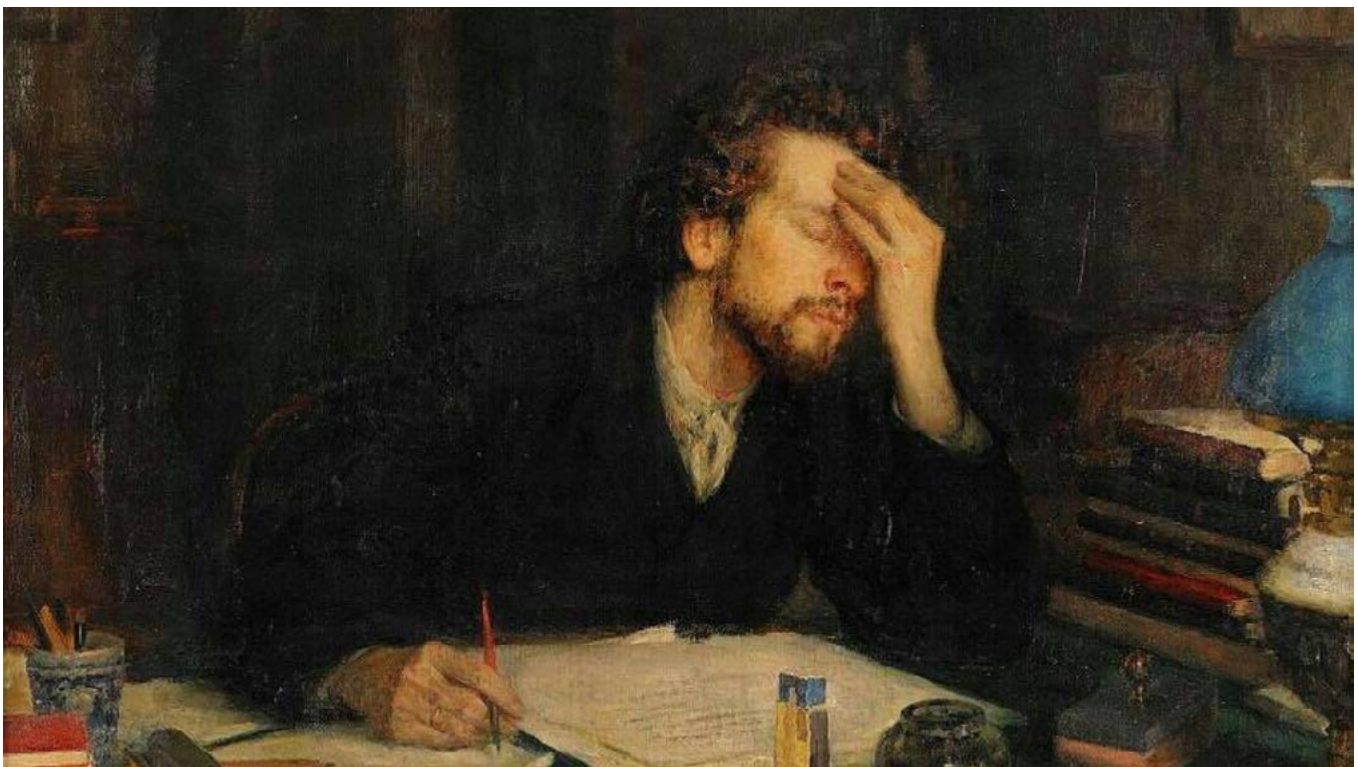
и переводчик Ари ван ден Берг – дал очень необычное письменное задание. Каждому участнику семинара раздали по три стихотворения, написанных на языках, которыми он не владеет. (По правде говоря, было и исключение: одной участнице досталось стихотворение на языке, родственном тому, с которого она обычно переводит, поэтому отдельные слова она все-таки понимала. Как оказалось, это лишь усложнило задачу). Пользоваться словарями было нельзя, а задание звучало следующим образом: «Переведите предложенные стихотворения».

Хорошенькое дело, сразу подумала я, перевести стихотворение с языка, который совсем не понимаешь, ведь получится совершенно новое стихотворение — хотя стоит заметить, что при переводе поэзии, собственно, практически всегда так и происходит.

Ладно, голова заработала: ура, абсолютная свобода! Или все-таки нет. Хотя я и не понимала самих стихотворений, конечно же, я видела особое расположение текста на странице, наличие определенных звуков, графический облик слов. Сами они напоминали предлоги или глаголы. Значение же слов в этом задании не играло никакой роли, то есть

выбор слова в языке перевода не мог быть правильным или ошибочным, смысл упражнения заключался в том, чтобы не пытаться верно передать значения. Горько признавать, как сковывает и сбивает с толку мнимая свобода перевода, в котором не принимается во внимание значение слов. Легче было бы просто написать стихотворение, самому сочинить его с нуля, чем эти стихотворения перевести: что-то действительно придумаешь сам, однако останешься привязанным к определенным условиям. В то же время именно эти условия и являются тем, на что, как говорилось выше, можно опереться.

Moppen

Een poedel loopt een snackbar binnen en bestelt chocolade-ijs. Een vrouw die het gezien heeft, zegt verbaasd tegen de verkoper: 'Dat is vreemd, een hond die chocolade-ijs bestelt.' 'Ja, heel vreemd', antwoordt de verkoper. 'Normaal neemt hij vanille-ijs.'

Ruby komt bij een waarzegger. Voor tien euro voorspelt ze je toekomst. 'En, wat ziet u?' vraagt Ruby als de vrouw in haar bol kijkt. 'Ik zie dat iemand heel boos op u gaat worden. En het is een vrouw.' 'Dat kan wel kloppen,' zegt Ruby, 'want ik heb geen geld bij me!'

Jantje heeft net zijn rapport gekregen en zegt tegen zijn vader: 'Papa, ik heb een tien op m'n rapport.' Zegt zijn vader: 'Dat geloof ik niet, laat eens zien.' Zegt Jantje: 'Kijk maar, ik heb een 3 voor Nederlands, een 3 voor Frans en een 4 voor rekenen.'

Bassie: 'Bert, ken jij Frans?'
Bert: 'Ja, dat is mijn oom.'
Bassie: 'Nee, ik bedoel of je Frans kunt spreken?'
Bert: 'Natuurlijk, zondag komt hij bij ons thuis.'
Bassie: 'Neehee! Versta jij Frans?'
Bert: 'Jazeker. Maar alleen als hij Nederlands spreekt!'

Een olifant doet mee aan een toneelstuk. Wat denk je? Toneel stuk!

Bron: evertkwok.nl

Наш адрес:

Москва 11954, проспект

Вернадского, дом 76, Nieuwsbrief;

E-mail: info@doenned.org

Редколлегия:

Л.Е. Шишулина — главный редактор

П.В. Осколков

Б.Т. Лооманн

Оформление и дизайн

А.Д. Савельев

Ons adres:

76 prospect Vernadskogo,

115454 Moskou;

E-mail: info@doenned.org

Redactie:

Larisa Shishulina — hoofdredacteur

Petr Oskolkov

Bastiaan Th. Lohmann

Art direction en lay-out

Andrey Savelev

Frontcover: Windpark Noordoostpolder

